

Vetélkedő

Játékos nyelvi feladatok az általános iskola 4. osztályosai számára

I. Forduló

Találós kérdések: Vajon milyen tárgyat, jelenséget, fogalmat takarnak az alábbi kérdések?

pl. Melyik bika tud repülni? – a bölömbika / nádimadár

1. Melyik almát nem esszük meg? – **a szalmát;**
2. Melyik szak világtáj? – **észak;**
3. Melyik fa nem ég el a tűzön? – **a tréfa;**
4. Melyik vas fut? – **a szarvas;**
5. Milyen sóba temetnek? – **a koporsóba;**
6. Melyik tóban nem lehet fürödni? – **Ottóban;**
7. Melyik tőknek nincsen magja? – **a csütörtőknek;**
8. Melyik lapot tesszük a fejünkre? – **a kalapot;**
9. Melyik ló melegít? – **a kandalló;**
10. Milyen fa nincs az erdőben? – **a kofa;**
11. Melyik ács sző? – **a takács;**
12. Melyik ér cincog? – **az egér;**
13. Melyik irka gyapjas? – **a birka;**
14. Melyik ágon nincs levél? – **a nadrágon;**
15. Melyik rosz jó? – **az abrosz;**
16. Melyik ácsot eszik meg? – **a kalácsot;**
17. Melyik észnek vannak fogai? – **a fűrésznek;**
18. Melyik árban sok az ember? – **a vásárban;**
19. Milyen sárnak örül a gyerek? – **a vásárnak;**
20. Melyik úr egerészik? – **a kandúr;**
21. Milyen róka van a fejen? – **a paróka;**
22. Melyik ijjal nem lönek? – **a szíjjal;**
23. Melyik nő nem nő? – **a teknő;**
24. Melyik ár füles? – **a szamár;**

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1*1=1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek egy találós kérdést kap, tehát: $1*1=$ **1 pont**;

II. Forduló

Ikerszók: Keressük a párját. Mondd meg mi a párja?

Pl. ihaj – csuhaj;

1. csíhi – <u>puhi</u>	17. lót – <u>fut</u>
2. mende – <u>monda</u>	18. lík – <u>luk</u>
3. dínom – <u>dánom</u>	19. retye – <u>rutya</u>
4. sűrög – <u>forog</u>	20. sete – <u>suta</u>
5. teng – <u>leng</u>	21. izeg – <u>mozog</u>
6. tírki – <u>tarka</u>	22. dirmeg – <u>dörmög</u>
7. ákom – <u>bákom</u>	23. ázik – <u>fázik</u>
8. díb – <u>dáb</u>	24. izeg – <u>mozog</u>
9. giling – <u>galang</u>	25. lári – <u>fári</u>
10. tesze – <u>tosza</u>	26. dúl – <u>fúl</u>
11. dímbes – <u>dombos</u>	27. hébe – <u>hóba</u>
12. csireg – <u>csörög</u>	28. girbe – <u>gurba</u>
13. dírr – <u>durr</u>	29. rontom – <u>bontom</u>
14. enyje – <u>benyje</u>	30. zim – <u>zum</u>
15. zirr – <u>zurr</u>	31. ripsz – <u>ropsz</u>
16. csere – <u>bere</u>	32. hinta – <u>palinta</u>

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1 \cdot 1 = 1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek két szót kap, tehát: $2 \cdot 1 =$ 2 pont;

III. Forduló

Rokon értelmű szavak: Add meg az alábbi szavak két rokon értelmű párját!

Pl. esik – szemel, szítál, szakad...

- ÍR** – körmöl, firkant, skribál, papírra vet...
- ALSZIK** – horkol, szundít, szendereg, fújja a kását...
- FORRÓ** – tüzes, nagyon meleg, égető...
- HIDEG** – dermesztő, fagyos, nyirkos, jeges...
- VIDÁM** – víg, derűs, jókedvű, mosolygós...
- SZOMORÚ** – bánatos, elkeseredett, letört, búvalbélelt...
- ALACSONY** – kicsiny, törpe, apró, pici...
- MAGAS** – hórihorgas, nagy, hatalmas, langaléta...
- GONDOLKODIK** – töri a fejét, töpreng, elmélkedik, agyal...
- BESZÉL** – mesél, fecseg, cseveg, társalog...
- TÉVED** – hibázik, bakizik, melléfog...
- PIHEN** – üdül, fellélegzik, kifújja magát...
- SÍR** – zokog, bőg, rí, itatja az egereket...
- KÖVÉR** – dagadt, pufi, hájas, gömböc...
- SOVÁNY** – csenevész, vékony, gebe, csontkollekció...
- FUT** – inal, nyargal, lohol, szalad...
- DOLGOZIK** – robotol, tevékenykedik, munkálkodik...
- ÉNEKEL** – áriázik, danol, kornyikál, trillázik...
- ISZIK** – vedel, kortyol, hörpint, legurít...
- ESZIK** – fal, habzsol, étkezik, csipeget...
- LUSTA** – lajhár, rest, trehány, kényelmes...
- TÁNCOL** – ráz, csörög, keringőzik, szambázik...
- VAN** – látható, elterül, áll, fekszik...
- KÍVÁNCSI** – érdeklődő, tudakol, leskelődik...
- FINOM** – ízletes, jóízű, fenséges...
- BUTA** – ostoba, értetlen, gyengeelméjű...
- BÜSZKE** – gőgös, rátarti, nyakas, kényes...
- SZÉP** – kecses, bájos, tetsző, vonzó, takaros...
- CSÚNYA** – csúf, rút, ocsmány, visszatetsző, undok...
- GYÁVA** – félénk, nyúlászívű, bátortalan, remegő...
- BÁTOR** – merész, vitéz, hős, rendíthetetlen...
- ÁRTATLAN** – tiszta, büntelen, hibátlan, jólelkű, jámbor...

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1*1=1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek két szót kap, tehát: $2*2=$ **4 pont**;

IV. Forduló

Szóképzés: Képezz a következő szavakból két újat!

Pl. Áll /igéből igét/ - állít, álldogál...

1. **ÁLL** /igéből főnevet/ - állás, állomás...
2. **NAGY** /melléknévből igét/ - nagyít, nagyoll...
3. **ÜL** /igéből főnevet/ - ülés, ültetés...
4. **KICSI** /melléknévből főnevet/ - kicsinyítés, kisebbség...
5. **MEGY** /igéből főnevet/ - menet, menesztés...
6. **FEJ** /főnévből igét/ - fejez, fejel...
7. **JÁR** /igéből főnevet/ - járvány, járat...
8. **HÁZ** /főnévből igét/ - házal, házasodik...
9. **LÁT** /igéből főnevet/ - látvány, látomás...
10. **ÍR** /igéből főnevet/ - irodalom, írás...
11. **TANUL** /igéből főnevet/ - tanulság, tanulmány...
12. **NÉZ** /igéből főnevet/ - néző, nézet...
13. **MOND** /igéből főnevet/ - mondás, mondat...
14. **KÉR** /igéből főnevet/ - kérés, kérő...
15. **FOLYIK** /igéből főnevet/ - folyó, folyosó...
16. **VÁR** /igéből főnevet/ - város, várvarakozás...
17. **OLVAS** /igéből főnevet/ - olvasó, olvasmány...
18. **HÁZ** /főnévből főnevet/ - házasság, házasodás...

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1*1=1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek egy szót kap, tehát: $1*2=$ **2 pont**;

V. Forduló

Szólások, közmondások: Fejezd be a következő szólást/közmondást!

Pl. Szegény, mint a.../templom egere/

1. **Heten vannak, mint**
a.../gonoszok/
2. **Süket, mint az.../ágyú/**
3. **Füle botját sem.../mozdítja/**
4. **Tudja, hol szorít a.../cipő/**
5. **Nem árulok.../zsákbamacskát/**
6. **Hálni jár belé a.../lélek/**
7. **Otthagytott csapat.../papot/**
8. **Rossz fát tett a.../tűzre/**
9. **Vén, mint az.../országút/**
10. **Fenn az ernyő.../nincsen kas/**
11. **Úgy bánik vele, mint a**
hímes.../tojással/
12. **Ráteríti a vizes.../lepedőt/**
13. **Fején találta a.../szöveget/**
14. **Heten vannak, mint**
a.../gonoszok/
15. **Úgy ül, mint majom**
a.../köszörűkövön/
16. **Üvölt, mint a.../sakál/**
17. **Fizet, mint a.../köles vagy**
katonatiszt/
18. **Ártatlan, mint a.../maszületett**
bárány/
19. **A jég hátán is.../megél/**
20. **Előre iszik a medve.../bőrére/**
21. **Áll, mint a.../cövek/**
22. **Okos, mint a tordai.../kos/**
23. **Nem árulok.../zsákbamacskát/**
24. **Füle botját sem.../mozdítja/**
25. **Pislog, mint a.../béka a**
kocsonyában/
26. **Egy gombostót sem.../lehet**
leejteni/
27. **Bizonytalan, mint a.../kutya**
vacsorája/
28. **Megverte, mint.../szódás a lovát/**
29. **Bámul, mint.../borju az új kapura/**
30. **Bömböl, mint az.../oroszlán/**
31. **Nyüszít, mint a.../fába szorult**
féreg/
32. **Ravasz, mint a.../róka/**

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1 \cdot 1 = 1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek két szólást/közmondást kap, tehát: $2 \cdot 1 =$ **2 pont**;

VI. Forduló

Ellentétes jelentésű szavak. Mi az ellentéte?

Pl. Szegény → Gazdag

1. ébresztő – altató	17. tűz – víz
2. szabadság – rabság	18. ég – föld
3. fölött – alatt	19. erdő – mező
4. tél – nyár	20. egészség – betegség
5. gonoszság – jóság	21. kényelem – kényelmetlenség
6. átkoz – áld	22. csoport – egyed
7. éjszaka – nappal	23. hölgy – úr
8. gyújt – olt	24. étel – ital
9. világos – sötét	25. korlátozás – szabadság
10. hajlékony – merev	26. barát – ellenség
11. siet – lassít	27. egyenes (görbe
12. igazság – hamisság	28. száraz – nedves, vizes
13. mindenki – senki	29. vidám – szomorú
14. segít – akadályoz, gátol	30. hegyes – tompa
15. hős – gyáva	31. éles – életlen
16. gyermek – felnőtt	32. kerek – szögletes

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1 \cdot 1 = 1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek két szót kap, tehát: $2 \cdot 1 = \underline{2}$ pont;

VII. Forduló

Szólás/Közmondás jelentése: Mit jelent az alábbi “modern” szólás/közmondás?

Pl. *Ördöge van / mindenben szerencséje van;*

1. **Mi a harci helyzet?** / mi a tényállás?
2. **A hideg futkározik a hátán** / borzong, megrémült;
3. **Faiskolát végzett** / tanulatlan maradt;
4. **Faképnél hagy** / búcsúzás nélkül távozik;
5. **Oda nem adná Dárius kincséért sem** / nagyon ragaszkodik hozzá;
6. **Kiköszörüli a csorbát** / helyrehozza a hibát;
7. **Olyan a feje, mint a biliárdgolyó** / kerek, kopasz feje van;
8. **Löki a sódert** / mellébeszél;
9. **Faragatlan tuskó** / műveletlen ember;
10. **Cukorból van** / nagyon kényes;
11. **Csáléra áll a szeme** / kancsal;
12. **Mossa a kezét** / mentegeti magát;
13. **Oroszlánbőrbe bújt szamár** / magát erősnek mutate gyáva ember;
14. **Sárga, mint a viasz** / beteges kinézetű ember;
15. **Felkapja a vizet** / merges lesz;
16. **Arénát csap** / botrányt kelt;
17. **Ez itt a bibi!** / Ez itt a gond!
18. **Kevés, mint törökmézben a janicsár** / lenéz, lekicsinyel;
19. **Zsír a dolog** / rendben van;
20. **Slussz, passz!** / vita lezárva!
21. **Bemondta a rádió** / teljesen biztos;
22. **Tudja a manó!** / nem tudom;
23. **Annak már lóttek!** / nem sikerült;
24. **Csak a hecc kedvéért** / csak viccből;
25. **Nem nagy durranás!** / nem érdekes dolog, személy;
26. **Tudnám díjazni!** / értékelném!
27. **Angyal szóljon belőled!** / bárcsak igazad lenne!
28. **Rezeg a léc** / majdnem megbukik a diák;
29. **Az a szitu, hogy...** / Az a helyzet...;
30. **A pudding próbája az evés** / csak a gyakorlat bizonyítja be, működik-e a dolog;
31. **Nem hiába zörgött a haraszt!** / igaza volt a szóbeszédnek;
32. **Vadászkutya legyek, ha...** / biztos vagyok benne;

Pontozás: a kérdésre azonnali válasz / $1 \cdot 1 = 1$ pont; / ha adott játékos nem tudja, akkor lehet rabolnia a soron lévő játékosnak; Minden gyermek két szólás/közmondást kap, tehát: $2 \cdot 1 = \underline{2}$ pont;

Pótfeladat holtverseny esetén

Milyen szavakkal fejezzük ki a következő állatok hangadását?☺

1. Miként szól a **tyúk**? / kárál;
2. Miként szól a **kakas**? / kukorékol;
3. Miként szól a **kecske**? / mekeg;
4. Miként szól a **bárány**? béget;
5. Miként szól a **disznó**? / rőfög;
6. Miként szól a **marha**? / bög;
7. Miként szól a **kacsa**? / hápog;
8. Miként szól a **malac**? / visít;
9. Miként szól a **csikó**? / nyerít;
10. Miként szól a **lúd**? / gágog;
11. Miként szól a **tücsök**? / ciripel;
12. Miként szól a **méh**? / zümmög;

Mit fednek az alábbi találós kérdések?☺

- Mit vesznek legtöbben a vásárban?** – lélegzetet;
Milyen madárból van legtöbb a világon? – kétlábúból;
Mi az, ami tűz nélkül is for? – mész;
Mi van a tó körül? – part;
Melyik tuskóban van hét lyuk? – az ember fejében;
Melyik ház a legkisebb a világon? – a csigaház;

Rokonértelmű szavak☺

(Az ember lassú haladását jelentő rokonértelmű igék)

(andalog, baktat, bandukol, sétál, ögyeleg, csámborog, csoszog, battyog, ballag, lődörög, lépked, cammog, lépdél, császkal stb.)

Kedves hangú megszólítások☺

(Kedvesem, Drágám, Édesem, Kicsim, Csillagom, Szívem, Kincsem, Rózsám, Egyetlenem, Picikém, Aranyoskám, Hugicám, Öcskös, Bátyókám, Öregem, Pajtikám, Szakikám)

Összeállította:

Szűcs Budai Engelbert

magyar nyelv- és irodalom szakos tanár